

1891. évi XV. törvénycikk

a kisededovásról¹

I. FEJEZET

A kisededovás feladata és az e célra szolgáló intézetek

1. § A kisededovás feladata a 3-6 éves gyermekeket, egyfelől ápolás és gondozás által a szülők távollétében érhető veszélyektől óvni; másfelől rendre és tisztaságra szoktatás, valamint ügyességöknek, értelmüknek és kedélyüknek korukhoz mért fejlesztése által őket testi, szellemi és erkölcsi fejlődésükben elősegíteni.

Az 1868. évi XXXVIII. tc. által az elemi népiskolák feladataul megjelölt tanításnak a kisededovás körében helye nincs.

2. § Ezen célra szolgálnak:

1. Képesített kisededovónőknek, esetleg ilyenek hiányában kisededovóknak vezetése alatt álló kisededovodák.

2. Erkölcsileg és értelmileg alkalmas dajkák gondozása alatt álló, egész éven át fentartott, vagy ideiglenes (nyári) menedékházak.

3. § Kisededovókat és gyermek-menedékházakat, a jelen törvénycikk 6-14. §-aiban meghatározott feltételek megtartása mellett felállíthatnak és fentarthatnak: az állam, a községek, a hitfelekezetek, jogi személyek és magánegyének. A községek ebbeli kötelezettségét illetőleg a jelen törvény 15-21. §-ai irányadók.

A községek, hitfelekezetek és jogi személyek a kisededovoda vagy menedékház megnyitását csak bejelenteni tartoznak a kir. tanfelügyelőnek. Ellenben magánegyének kötelesek a kisededovoda vagy menedékház felállításának engedélyezéseért a kir. tanfelügyelőhöz folyamodni.

4. § Ott, hol kisededovoda vagy menedékház van, minden szülő vagy gyám köteles 3-6 éves gyermekét vagy gyámoltját abba járatni, ha csak nem igazolja, hogy a gyermek otthon vagy bárhol állandóan kellő gondozásban és felügyeletben részesül.

Azon szülőt vagy gyámot, ki ezt az illetékes felügyelő-bizottságtól vett felszólítás után (22. §.) nem igazolja és gyermekét vagy gyámoltját a kisededovodába vagy menedékházba még sem járatja, a községi előljáráóság 10 krtól 50 krig fokozatosan emelkedő és ismételten kiróható pénzbírságban marasztalja el a kisededovoda vagy menedékház pénztára javára.

5. § Beteg vagy hülye gyermekeket a kisededovodába vagy a gyermek-menedékházba felvenni tiltva van.

Egyébként egészségügyi tekintetben ezen intézetekre nézve is az 1876. évi XIV. tc. 27-35. §-ai (a 34. §. kizárásával) és az 1887. évi XXII. tc. 3. §-ában foglaltak irányadók.

II. FEJEZET

A kisededovodák és gyermek-menedékházak kellékei és munkaköre

¹ Szentesítve: 1891. IV. 28. Kihirdetve: 1891. V. 5.

6. § A kiseddóvodákat és gyermek-menedékházakat a helyi viszonyokhoz képest úgy az egészségügyi, mint a tűzbiztonsági szempontoknak megfelelően kell építeni s az épület a gyermekek létszámához mérten (egy teremre legfeljebb 80 gyermeket és minden gyermekre legalább 0.8 négyszögméternyi tért számítva) elegendő számú tágas, világos, könnyen szellőztethető és kellően felszerelt szobákkal és a szabadban lehetőleg befásított, alkalmas játszótérrel legyen ellátva.

Az iskolai épületek a nagy szünidő alatt, nyári menedékházak céljaira használhatók.

7. § Egy kiseddóvónő, illetőleg egy gyermek-menedékházat vezető dajka gondozása alatt 80 gyermeknél több nem lehet. Ha a felvett gyermekek létszáma a 40-et meghaladja, a kiseddóvónőnek egy állandó dajka adandó rendelkezésére, a menedékházi dajkának pedig egy alkalmas nőcseléd.

8. § A kiseddóvodáknak és lehetőleg az állandó gyermek-menedékházaknak munkaköre: a gyermekeknek fohászszerű imára, értelmes beszédre és énekekre oktatása; koronkint, tekintettel az értelem fejlesztésére is, korukhoz mért testgyakorlattal és játékkal foglalkoztatása; testi és szellemi erejüket meg nem terhelő, de ügyességüket fokozó kézi munkára, valamint rendre, tisztaságra és illedelmes magaviseletre szoktatása.

A nyári menedékházak célja leginkább a gyermekek gondozása lévén, azok csak a gyermekek ápolására, rendre, tisztaságra, illedelmes magaviseletre való szoktatására és játékkal való foglalkoztatására szorítkoznak.

A nyári menedékházakba három éven aluli, de nem csecsemő-korban levő gyermekek is felvehetők.

9. § A kiseddóvodákban és gyermek-menedékházakban a nem magyar anyanyelvű gyermekek foglalkoztatása összekötendő a magyar nyelv mint államnyelv, ismeretébe való bevezetéssel.

Felekezeti jellegű kiseddóvodákban és állandó gyermek-menedékházakban, bárki által állítottak fel és tartatnak fenn ezek, - az illető felekezethez tartozó gyermekek a 8. §-ban említett fohászszerű imán felül felekezeti imára is oktathatók.

Ha ilyen óvoda vagy állandó gyermek-menedékház fentartója ezen jogával él, más felekezetűek gyermekei ezen óvodába vagy állandó gyermek-menedékházba járatásának a jelen törvény 4. §-ában megállapított kötelezettsége alól felmentetnek.

10. § A kiseddóvodák és gyermek-menedékházak a község viszonyaihoz képest kora reggeltől estig nyitva tartandók. A vásár- és ünnepnapok rendszerint szünnapok. Hosszabb, de legfeljebb egy havi szünidőt rendszerint a téli hónapokban állapíthat meg a 22., 24. és 25. §-okban megjelölt helyi felügyelő hatóság.

III. FEJEZET

A kiseddóvónőkről és dajkákról

11. § A kiseddóvodákban csakis hazai kiseddóvónő (kiseddóvó)-képző intézetben képesítést nyert okleveles kiseddóvónők (kiseddóvók) alkalmazhatók.

A 34. §-ban meghatározott tanfolyam elvégzésének megfelelő képesítést külföldön nyert kiseddóvónők tartoznak okleveleik honosítása végett pótlólag a magyar nyelvből, a hazai történelem, alkotmánytan és földrajz elemeiből a vallás- és közoktatásügyi minister által erre jogositott hazai képző-intézetben képesítő vizsgát tenni.

12. § Állandó gyermek-menedékházak vezetésére dajkákul csak azok alkalmazhatók, kik működési képességükről, magyar nyelvi ismeretükről valamely kiseddóvóképző intézetben, vagy jól felszerelt és berendezett kiseddóvodában a kir. tanfelügyelő előtt gyakorlati vizsgát tettek s erről bizonyítványt nyertek.

Az állandó és nyári menedékházakat vezető dajkák képesítésére nézve a részletes utasítást a vallás- és közoktatásügyi minister állapítja meg.

13. § Az állam, községek, felekezetek és jogi személyek által fentartott kisededóvodákban a kisededévónók élethosszig alkalmaztatnak és állomásaikról csupán súlyos hanyagság, erkölcsi kihágás, a törvényben és rendeletekben kiszabott kötelességeiknek megsértése, büntett vagy vétség miatt mozdíthatók el a törvényhatósági közigazgatási bizottság (Budapesten a fővárosi tanács), illetőleg az egyházi főhatóság által szabályszerű fegyelmi vizsgálat alapján.

Ily ítéletek az állam, községek, és jogi személyek által alkalmazott kisededévónók fegyelmi ügyeiben megerősítés végett, a hitfelekezetek által alkalmazott kisededévónók fegyelmi ügyeiben pedig tudomás végett a vallás- és közoktatásügyi minister elé terjesztendőek.

Ha a felekezeti kisededóvodáknál alkalmazott kisededévónók ellen ezen szakasz első pontjában felsorolt okokból panasz emeltetnék és a fegyelmi vizsgálat még sem indítottat volna meg, az illető felekezeti főhatóság tartozik a vallás- és közoktatásügyi minister felhívására a fegyelmi eljárást azonnal elrendelni és az eredményt a ministerrel tudatni.

Társulatok és egyletek hatóságilag jóváhagyott feloszlásuk esetén felmentetnek azon kötelezettségtől, hogy az általuk addig fentartott kisededóvodákban működött kisededévónók élethosszig alkalmazásáról gondoskodjanak, tartoznak azonban szerződészerű más megállapodás hiányában nekik a feloszlás kimondásától számított egy évi illetményeiknek megfelelő végkielégítést adni, ha az illető kisededévónók más hasonlóan díjazott alkalmazást nem nyernének.

14. § A kisededévónó vagy dajka fizetését a kisededóvoda vagy menedékház fentartója állapítja meg a helyi viszonyok szerint. Azonban az állam, község, hitfelekezet vagy jogi személy által alkalmazott kisededévónó (kisededévó) fizetése lakáson kívül kisebb nem lehet évi 300 forintnál, 10.000-nél több lakossal bíró városokban évi 400 frtnál, az állandó menedékházban alkalmazott dajkáé lakáson kívül évi 120 forintnál, a nyári menedékházban alkalmazott dajkáé pedig havi 10 forintnál.

A lakáson kívül netán nyújtott egyéb természetbeni járandóságok pénzegyenértéke a fizetésbe beszámítható.

A szerzetes rendhez tartozó kisededévónók (kisededévók) ellátására és díjazására nézve, az illető szerzetesrend szabályai mérvadóak.

IV. FEJEZET

A kisededóvodák és gyermek-menedékházak felállításának és fentartásának kötelezettsége

15. § Minden törvényhatósági joggal felruházott város, ugyszintén minden vármegyei székhelyül szolgáló község, tekintet nélkül egyenes állami adójának mennyiségére és minden község, melynek ugy maga a község, mint a 18. §-ban említett adókötelezettek által fizetett egyenes állami adója, együttesen évenként 15.000 frtot meghalad; tartozik saját erejénől kisededóvodát, illetőleg kisededóvodákat állítani és a törvény rendeletének megfelelően fentartani, ha a városban vagy községben óvoda nincs, vagy ha legalább 40 olyan gyermek van, kik a meglévő kisededóvodákban már el nem helyezhetők, illetőleg a jelen törvény 9. §-a alapján nem helyeztetnek el, és állandó felügyeletben és gondozásban nem részesülnek.

Ily kisededóvoda csak ministeri engedélylyel változtatható át gyermek-menedékházzá.

16. § A 18. §. szerint évi 10.000–15.000 frt egyenes állami adót fizető községek, melyekben legalább 40 gyermek van, kik állandó gondozásban nem részesülnek, állandó gyermek-menedékházak felállítására köteleztetnek; a 10.000 frtnál csekélyebb évi egyenes állami adóval terhelt községek pedig, melyekben legalább 15 állandó gondozásban nem részesülő gyermek van, ideiglenes (nyári) menedékházak állítására köteleztetnek.

17. § A községeknek a 15. és 16. §-okban megállapított kötelezettsége a pusztákon és a tanyákon levő gyermekek számára szükséges kisdedóvoda vagy menedékház állítására is kiterjed, a mennyiben ezt a helyi viszonyok megengedik.

18. § Egyéb vagyon és jövedelem hiányában, úgy a törvényhatósági joggal felruházott városok, valamint a községek is, a kisdedóvoda és gyermek-menedékház felállítása és fentartása céljából 3%-ot meg nem haladó pótdátó vethetnek ki.

Ezen pótdátó a földadó, házadó, kerestetadó, nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyletek adója, bányaadó, végre az egyéni bevallás tárgyát képező tőke-kamat- és járadékjövendők fejében járó tőkekamat- és járadékadó után százalékbán vettetik ki és behajtásánál a közadók kezeléséről szóló 1883. évi XLIV. törvénycikk rendeletei irányadók, a hátralékok után azonban késedelmi kamatok nem szedhetők.

Ezen pótdátó fizetésére, illetőleg annak kiegészítésére a 3% mérveig, valamely községnek és az ahhoz közigazgatásilag csatolt pusztának mindazon lakosa és birtokosa köteleztetik, a kinek ugyanazon községben vagy pusztán levő más, ezen törvény rendelkezéseinek megfelelő kisdedóvoda vagy menedékház fentartásához fizetett járuléka az előző pontban felsorolt és őt azon község vagy pusztá kötelezésében terhelő államadók 3%-át ki nem meríti.

Oly pusztá vagy tanya lakosai és birtokosai, melyen kisdedóvoda vagy gyermekmenedékház nincs, mindaddig mentesek az óvoda céljaira fizetendő községi pótdátótól, míg az illetékes felügyelő hatóság által igazolva van az: hogy a pusztá-vagy tanyabeli gyermekek a községben levő óvodák egyikébe sem járhatnak be s hogy a község a 17. §-ban foglalt kötelezettségének meg nem felelhet.

A mely községek községi pótdátója egyenes állami adók 20%-át meghaladja, azok csak a belügyminister és pénzügyminister hozzájárulásával vethetnek ki pótdátó, kisdedóvoda vagy menedékház céljaira.

19. § Az állam bárhol, tekintettel a pusztákra és tanyákra is, ha szükségesnek látja, a helyi viszonyok által igényelt kisdedóvoda vagy gyermekmenedékházat állíthat, tarthat fenn, és ennek költségeire igénybe veheti a 18. §-ban megállapított 3%-ot meg nem haladó pótdátó, ha ez a községben levő kisdedóvoda vagy gyermek-menedékház céljaira nem vettetik ki. De ezen pótdátó fizetésének kötelezettségére nézve is a 18. §. intézkedései irányadók.

20. § Oly vármegyékben, melyekben az 1883. évi XV. tc. 9. §-a alapján közművelődési célokra törvényhatósági pótdátó van kivetve, és ezen pótdátó az állami egyenes adók 3%-át eléri s legalább két harmadrészben kisdedóvási célokra fordíttatik, a községekben még külön a jelen törvény 18. és 19. §-aiban megállapított pótdátó kivetni nem lehet.

21. § Az állami és községi kisdedóvoda és gyermek-menedékházakba a gyermekek felekezeti és anyanyelvi különbség nélkül veendőek fel. Az állami és községi kisdedóvodaiban az odajáró gyermekektől a helyi viszonyokhoz mért mérsékelt díj szedhető, de a szegénységüket igazoló szülők gyermekei ezen díj fizetése alól felmentetnek. Az állami és községi gyermek-menedékházakban díj nem fizettetik.

Azon esetben, ha a községben állami vagy községi kisdedóvoda vagy menedékház nem állított, a felekezetek és jogi személyek által ott fentartott kisdedóvoda vagy menedékházba minden gyermek felekezeti és anyanyelvi különbség nélkül a viszonyokhoz mért mérsékelt díjért felveendő a 6. §-ban megállapított szám határán belül.

Szegénységüket igazoló szülők gyermekei itt is díj nélkül veendőek fel.

V. FEJEZET

A kisdedóvoda és gyermek-menedékházak igazgatása és felügyelete

22. § A községi kisededóvodák és menedékházak a polgári község, a felekezeti a hitközség igazgatása és közvetlen felügyelete alatt állanak.

Ezen igazgatást és felügyeletet úgy a polgári, mint a hitközség legalább öt választott tagból álló felügyelő-bizottság útján gyakorolja. E tagokat a községhez (hitközséghez) tartozó, irni, olvasni tudó lakosok közül a község képviselőtestülete, illetőleg a hitközség képviselő-testülete vagy szervezett képviselőlet hiányában a felekezeti főhatóság által megállapítandó szabályzat szerint mindazok választják, kik a hitközség tagjai, vagy azonkívül is, a kik a kisededóvoda vagy menedékház fentartásához állandóan járulnak.

A választási jogot nem gyakorolhatják azok, kik az 1886. évi XXII. tc. 37. §-a szerint a községi választásokból ki vannak zárva.

A megalakult felügyelő-bizottság kiegészíti magát a községben, illetőleg hitközségben levő tekintélyesebb s a kisededóvás iránt érdeklődő nőekkel. Ezek száma azonban a megválasztott tagok számát meg nem haladhatja.

A községi óvodai felügyelő-bizottság tagjai három évre választatnak, azonban mindannyiszor újra választhatók.

23. § A felügyelő-bizottságoknak mindenkor hivatalból tagja a városi tiszti főorvos, a községi vagy körorvos, a ki köteles minden két hétben legalább egyszer, kivételes esetekben szükség szerint többször is meglátogatni a kisededóvodát és menedékházat, ott a gyermekeket megvizsgálni és a megkívántató egészségi rendszabályok iránt a felügyelő-bizottságnak javaslatot tenni. Ha a bizottság az orvos ajánlatára azonnal nem intézkedik, az orvos a kir. tanfelügyelőnek rögtön jelentést tenni tartozik.

24. § Az állami kisededóvodákhoz és menedékházakhoz a vallás- és közoktatásügyi minister nevez ki felügyelő-bizottságokat (férfi- és nőtagokat) és alkalmaz kisededóvónőket és dajkákat.

Az állami és községi kisededóvodai felügyelő-bizottságok ügyrendjét a vallás- és közoktatásügyi minister szabályrendelettel állapítja meg.

A jogi személyek az általuk állított és fentartott kisededóvodák és menedékházak igazgatásáról alapszabályaikban gondoskodnak, ennek hiányában tartoznak az igazgatásra nézve külön szabályzatot készíteni és jóváhagyás végett a vallás- és közoktatásügyi ministerhez felterjeszteni. Az általuk alkalmazott kisededóvónőket, a törvényhatóság mint fentartó jogi személy által közvetlenül választottak kivételével, a törvényhatósági közigazgatási bizottság erősíti meg állomásaikon.

25. § A 22. §-ban említett felügyelő-bizottság megalakítására csak akkor van szükség, ha az illető kisededóvodát vagy menedékházat fentartó polgári vagy hitközség valamely népoktatási tanintézetet nem tart fenn, mert ellenkező esetben a felügyelő-bizottság teendőit a községi vagy felekezeti iskolaszék teljesíti, de ekkor is a 23. §. értelmében az iskolaszék tagjai a városi tiszti főorvos, községi vagy körorvos s az iskolaszék a 22. §. megfelelő rendelkezése szerint nőtagokkal egészíti ki magát.

Hasonlóképen a már fennálló állami népiskola gondnoksága - nőtagokkal kiegészítve - teljesíti az állami kisededóvodai felügyelő-bizottság teendőit is, melynek a városi tiszti főorvos, községi vagy körorvos szintén tagja.

A törvény ezen szakasza alapján az iskolaszékbe vagy gondnokságba belépő tagok hatásköre csakis a kisededóvodák vagy menedékházak ügyeire terjed ki.

26. § A községi kisededóvodai felügyelő-bizottság, illetőleg iskolaszék teendői:

1. a kisededóvónőt a törvényhatósági közigazgatási bizottság kiküldöttjének vagy megbízottjának elnöklete alatt megválasztja. A választás megerősítéséhez a közigazgatási bizottság jóváhagyása szükséges;

2. a gyermek-menedékház vezetésére szükséges dajka alkalmazása iránt határoz és erről a közigazgatási bizottságnak jelentést tesz;

3. a kisededóvodát és menedékházat egy tagja által legalább hetenkint egyszer meglátogatgatja, felügyel a kisededóvónő és dajka működésére, az épület, helyiségek és a felszerelési tárgyak jókarban tartására, valamint a felsőbb rendeletek pontos végrehajtására;

4. örködik, hogy a 4. §. értelmében a szülők és gyámok a gyermekeket a kisdedóvodába vagy menedékházba küldjék és ez iránt a községi előljárósággal egyetértőleg a szükséges intézkedést megteszi;

5. felügyel a kisdedóvoda vagyona és gondoskodik annak gyarapításáról. A vagyon kezelésére gondnokot választ, attól számot kér és számadásait megvizsgálja.

Az 1. és 2. pontban említett határozatok érvényességéhez a választott tagok kétharmadának jelenléte szükséges.

Ha a kisdedóvónő választása vagy dajka alkalmazása céljából összehívott ülésen a választott tagok határozatképes 2/3 része meg nem jelen, egy legfeljebb öt nap alatt e célból megtartandó új ülésen a jelenlevők - tekintet nélkül azok számára - szavazattöbbséggel határoznak.

27. § A felekezeti kisdedóvodai felügyelő-bizottság, illetőleg iskolaszék teendőit a 26. §. 3., 4. és 5. pontjaiban felsoroltak szem előtt tartása mellett az illetékes felekezeti főhatóság szabja meg.

28. § Az összes kisdedóvodák és gyermek-menedékházak felett az állami főfelügyeletet a vallás- és közoktatásügyi minister a kir. tanfelügyelők vagy helyetteseik útján gyakorolja.

A kir. tanfelügyelőknek a népiskolai hatóságokról szóló 1876:XXVIII. tc. 5. §-ában megállapított hatásköre a kisdedóvodák és menedékházak ügyeire, valamint a gyermekek szellemi vezetésének, a kisdedóvónők vagy dajkák törvényszabta eljárásának felügyeletére is kiterjesztetik.

Azonfelül a kir. tanfelügyelő vagy helyettese felügyel a kisdedóvodákban és menedékházakban az egészségügyi állapotra, és a mennyiben mulasztást vagy hiányt tapasztalna, a városi tiszti főorvos, községi vagy körorvos véleménye alapján, de sürgősebb és veszélyesebb esetekben a nélkül is, utasítja az állami, községi, felekezeti felügyelő bizottságokat (gondnokságokat, iskolaszékeket) és a magán-kisdedóvodák és menedékházak fentartóit a halaszthatatlan intézkedések megtételére.

Szükség esetében saját felelősségére intézkedik. Az illető hatóságok és fentartók a kir. tanfelügyelő rendelkezését tartoznak végrehajtani; azonban az ellen öt napi záros határidő alatt a kir. tanfelügyelő útján a vallás- és közoktatásügyi ministerhez felfolyamodhatnak, ki a belügyministerrel egyetértőleg határoz. Azon esetben pedig, ha a kormány a kisdedóvodáknál és menedékházaknál erkölcsi bajoknak vagy államellenes irányúnak jönne tudomására, vizsgálatot rendel el és ha a vizsgálat alapján bebizonyított bajt az intézet fentartója azonnal nem orvosolja, a vallás- és közoktatásügyi minister az intézet bezáratását további haladék nélkül elrendelheti.

29. § A törvényhatósági közigazgatási bizottságoknak a népoktatási tanintézetek irányában az 1876. évi XXVIII. tc. 6. §-a 1., 2., 6., 7. és 9. pontjaiban, valamint ugyanazon törvénycikk 7. §-a 1., 2., 3., 4. és 5. pontjaiban megállapított hatásköre a kisdedóvodák és gyermek-menedékházak ügyeire is kiterjesztetik.

Ezeken kívül a közigazgatási bizottság:

1. intézkedik, hogy a községi előljáróságok a 4. §. alapján az arra kötelezett szülők és gyámok gyermekeinek és gyámoltjainak kisdedóvodákba és menedékházakba járatásáról gondoskodjanak;

2. a községek, felekezetek, jogi személyek vagy magánegyének által fentartott, de a törvény követelményeinek meg nem felelő kisdedóvodák és menedékházak fentartóit, a felekezetieket saját egyházi hatóságuk útján, félévi időközökben háromszor megint, ennek megtörténte után kellően indokolt esetekben a vallás- és közoktatásügyi ministerhez jelentést tesz azon kisdedóvodák vagy menedékházak bezáratása iránt. A vallás- és közoktatásügyi minister a bezáratást elrendelheti;

3. felügyel a 18. §-ban megszabott 3%-os adó kivetésére és a hol szükségesnek látja, annak kivetését elrendeli.

Az 1876. évi XXVIII. törvénycikknek a kisededóvodák ügyeire is kiterjesztett 7. §. 3. és 4. pontjai alapján az állam, községek és a jogi személyek által fentartott kisededóvodákban alkalmazott kisededóvónók fegyelmi ügyeiben elsőfokon a közigazgatási bizottság fegyelmi választmánya, másodfokon pedig a vallás- és közoktatásügyi minister határoz. A felekezeti kisededóvodák fegyelmi ügyeit a 13. §. intézi.

30. § Budapest fővárosban a községi iskolaszékeknek, a fővárosi tanácsnak és a törvényhatósági közigazgatási bizottságnak az 1876. évi XXVIII. tc. 16. §-ában megállapított hatásköre a községi kisededóvodák ügyeire is kiterjesztetik. Ezen esetben a községi iskolaszékeknek hivatalból tagjai a kerületi orvosok is és az iskolaszékek a 22. §. megfelelő rendelkezése szerint nőtagokkal egészítik ki magukat.

VI. FEJEZET

A kisededóvónó-képző intézetekről

31. § A kisededóvónók (kisededóvók) elméleti és gyakorlati kiképzettetésüket e célra rendelt kisededóvónó- (kisededóvó-) képző intézetekben nyerik.

Férfi- és nőnövendékek elkülönítve tanítandók.

32. § Kisededóvónó-képző intézeteket állithatnak fel: az állam, községek, hitfelekezetek, jogi személyek és magánegyének a 31-40. §-ok követelményeinek teljesítése mellett.

Az állam, községek, jogi személyek és magánegyének által felállított kisededóvónó-képző intézetek részére a tantervet a vallás- és közoktatásügyi minister állapítja meg. A hitfelekezetek az általuk felállított kisededóvónó-képző intézetek tantervét maguk határozzák meg, azonban kötelesek a vallás- és közoktatásügyi minister által kiadott tantervet az összes tantárgyakban elérendő tanczélra nézve minimumnak tekinteni.

A községek és hitfelekezetek kisededóvónó-képző intézetek felállítása alkalmával tartoznak a tantervet, a tanerők okmányait és az intézet felszerelésének kimutatását a kir. tanfelügyelőnek bemutatni.

Jogi személyek és magánegyének ily intézeteket csak a vallás- és közoktatásügyi minister engedélyével állithatnak.

33. § A kisededóvónó- (kisededóvó-) képző intézetbe való felvétel feltételei:

1. egészséges és ép testalkat, valamint zenei hallás;
2. leányoknál a betöltött 14. év, finövendékeknél a betöltött 16. év; 40 évnél idősebbek azonban, csak külön ministeri engedéllyel vehetők fel;

3. a közép- vagy polgári és felsőbb leányiskolák negyedik osztályának, vagy a felső népiskolák második osztályának sikeres bevégzését igazoló iskolai bizonyítvány vagy a megfelelő tantárgyakból teendő felvételi vizsga.

34. § Ezen intézetekben a tanfolyam két évig tart.

Kötelezett tantárgyak:

1. hit- és erkölcsstan,
2. magyar nyelv és magyar irodalom,
3. neveléstan, különös tekintettel a kisededóvodák szervezetére,
4. egészségstan, különös tekintettel a kisededóvodára,
5. hazai történelem, alkotmánytan és földrajz,
6. természettudományok,
7. mértan és rajzolás,
8. ének és hegedülés,
9. nőknek női kézi munka és némi házi ipar, finövendékeknek házi ipar,
10. a kisededékekkel való bánásmód állandó gyakorlása,
11. testgyakorlás,
12. esetleg valamely más hazai nyelv.

Mindezen tantárgyak a kisededováás céljai által előszabott terjedelemben tanítandók.

Oly növendékek, kik az általános ismereteket nyújtó első évfolyamra előirt tananyagot megfelelő iskola elvégzése által elsajátították, vagy abból felvételi vizsgálatot tesznek, azonnal a második évfolyamra vehetők fel.

35. § A kisededováónó-képző intézet rendszeresített tanári személyzete legalább egy igazgató-tanárból, egy rendes tanár és egy rendes tanítónóból áll, a kik három próbaév kifogástalan kitöltése után állandóan alkalmaztatnak.

Az állam, községek, felekezetek és jogi személyek által fentartott kisededováónó-képző intézetek rendszeresített tanári (tanítónói) személyzete, valamint az intézethez csatolt kisededováoda óvónője (óvója) élethosszig alkalmaztatik és elmozdításukra nézve a 13. és 29. §-okban megállapított rendelkezések irányadók.

36. § Kisededováónó-képző intézethez tanárocul, illetőleg tanítónókül csak oly egyének alkalmazhatók, kik: 1. legalább is polgári iskolai tanítói, illetőleg tanítónói oklevéllel birnak és 2. legalább egy évet valamely kisededováónó-képző intézetnél e célra létesítendő tanfolyamon gyakorlatban töltöttek.

Az irodalom vagy gyakorlati működés terén kiváló egyéneket a vallás- és közoktatásügyi minister ezen képesítés alól felmentheti.

37. § A kisededováónó-képző intézeteknek alkalmas és egészséges helyiségekkel s a neveléstan követelményeinek megfelelő felszereléssel kell birniok.

A növendékek gyakorlati oktatására minden kisededováónóképző-intézethez egy mintaszerűen berendezett kisededováodat kell csatolni, melyet okleveles kisededováónó (óvó) vezet.

A mely kisededováónó-képző intézet oktatási nyelve nem magyar, annak minta-óvodájában a foglalkoztatási nyelvnek legalább a nap egyik felében magyarnak kell lenni.

38. § A kisededováónó-képző intézetek növendékei az intézetből fegyelmi uton kizárhatók, de ily határozat megerősítés végett a vallás- és közoktatásügyi ministerhez felterjesztendő. A megerősített határozat közzététele és annak szigoru megtartása iránt a nevezett minister intézkedik.

Egyébiránt a fegyelmi eljárást az állami és községi kisededováónó-képző intézetekre nézve a vallás- és közoktatásügyi minister, a felekezeti kisededováónó-képző intézetekre nézve az illető felekezeti főhatóság szabályrendeletileg állapítja meg.

Jogi személyek és magánegyének tartoznak a fegyelmi eljárásról külön szabályzatot alkotni és jóváhagyás végett a vallás- és közoktatásügyi ministerhez felterjeszteni.

39. § A kisededováónó-képző intézetekben a tanév végén nyilvános vizsgák, a két évi tanfolyam bevégeztével pedig képesítő vizsgák tartatnak a kir. tanfelügyelő, vagy e célból a vallás- és közoktatásügyi minister által kiküldött helyettesének jelenlétében és részvételével.

A kir. tanfelügyelő vagy helyettese a képesítő okleveleket, ha annak megtagadására e törvény alapján oka nincs, aláírja. Ezen aláírás nélkül a képesítő oklevél érvénytelen. A képesítő oklevél aláírását a kir. tanfelügyelő vagy helyettese megtagadni tartozik akkor, ha a vizsgát tevő a magyar nyelvet szóban és írásban kellően nem bírja.

A képesítő oklevél nő-növendékeknek csak 18., fiu-növendékeknek pedig 20. évök betöltése után adható ki, de rendszeres alkalmazás nélkül gyakorlati működésre bocsáthatók a 16. évöket betöltött nő-növendékek és a 18. évöket betöltött fiu-növendékek, ha a képesítő vizsgát sikerrel letették.

40. § Indokolt esetekben a 34. §-ban meghatározott tanfolyamot szabályszerűen el nem végzett, de legalább fél évig valamely kisededóvodában gyakorlatilag működött egyének az egyes évfolyamokról előzetesen tett osztályvizsgák után képesítő vizsgákra bocsáthatók. Ezeknek az osztályvizsgák és a képesítő vizsga letételére a 33. §-ban foglalt feltételek szem előtt tartásával az illető kisededóvónó-képző intézet felettes hatósága ad engedélyt. Ugyanezen hatóság ad engedélyt kisededóvónói képesítő vizsga letételére az okleveles tanítónőknek is, kiktől az osztályvizsgák előzetes letétele nem követelhető, hanem csak kisededóvodákban töltött fél évi gyakorlati működést tartoznak igazolni.

Kivételesen csakis képesítő vizsga tételére a vallás- és közoktatásügyi minister adhat engedélyt.

41. § Az összes kisededóvónó-képző intézetek felett az állami főfelügyeletet a vallás- és közoktatásügyi minister a kir. tanfelügyelők útján gyakorolja.

A kir. tanfelügyelő ezen intézeteket meglátogatja és ha hiányokat tapasztal, az intézet fentartóját felszólítja a hiányok megszüntetésére, ha pedig a tapasztalt hiányok oly nagymérvűek, hogy az intézet sikeres működését kockáztatják, erről a vallás- és közoktatásügyi ministernek jelentést tesz és a képesítő oklevelek aláírását függőben tarthatja. Ha az intézet fentartója ily hiányokat két tanéven át ismételt felszólításra sem pótolná, a minister elrendelheti az intézet bezáratását.

Azon esetben pedig, ha a kormány a kisededóvónó-képző intézetben erkölcsi bajoknak vagy államellenes iránynak jönne tudomására, a kir. tanfelügyelő útján vizsgálatot rendel el és ha a vizsgálat alapján bebizonyított bajt az intézet fentartója azonnal nem orvosolja, a vallás- és közoktatásügyi minister a bezáratást további haladék nélkül elrendelheti.

42. § Oly nem okleveles kisededóvónók, kik ezen törvény életbelépését megelőző, legalább három év óta folytonosan kisededóvodákban működtek, állomásaikon a képesítő vizsga letétele nélkül is meghagyatnak és a törvény által biztosított előnyökben részesülnek, ha az illetékes kir. tanfelügyelő előtt sikeres működésüket és a magyar nyelv birását igazolják. A mennyiben a magyar nyelvben eléggé jártasak nem lennének, kötelesek azt a törvény életbelépésétől számított három év alatt elsajátítani és annak megtörténtét a kir. tanfelügyelő előtt gyakorlatilag igazolni.

A már alkalmazásban levő okleveles, de magyarul nem tudó kisededóvónók tartoznak a magyar nyelvet három év alatt elsajátítani és annak kellő birását az illetékes kir. tanfelügyelő előtt igazolni. Ellenkezőleg mindkét esetben állomásaikról elmozdítandók.

Ezen törvény életbelépését megelőző három évnél kevesebb ideig működő, de oklevéllel nem bíró kisededóvónók kötelesek a képesítő vizsgát a törvény életbelépésétől számított három év alatt letenni; ha pedig ezt nem teljesítik, a kitűzött határidő eltelte után helyökbe okleveles kisededóvónók alkalmazandók.

43. § A már fennálló kisededóvónó-képző intézetek fentartói köteleztetnek intézeteiket a jelen törvény életbelépésétől számított három év alatt a 31-40. § követelményeinek teljesen megfelelően szervezni. Tartoznak azonban a vallás- és közoktatásügyi minister által kiadott s az összes tantárgyakban elérendő tanczél tekintetében reájok nézve minimumnak veendő tantervet a végleges szervezés előtt is lehetőleg alkalmazni.

Képesítő vizsgák ezen törvény életbelépése után csakis a kir. tanfelügyelő vagy helyettese jelenlétében és részvételével tartathatnak.

VII. FEJEZET

Állami segélyezés

44. § A vallás- és közoktatásügyi minister a törvény követelményeinek megfelelő, de segélyezésre szoruló kisdedóvodákat, gyermek-menedékházakat, valamint kisdedóvónőképző intézeteket, tekintet nélkül jellegükre, az állami költségvetésben e célra előirányzott összegből segélyezheti, s az illető intézet állandó segélyezését biztosíthatja. Viszont pedig a segélyezés arányában kikötheti maga részére az illető intézet személyzete megfelelő részének alkalmazását.

Ha az állam az intézet fentartásához szükséges összeg felénél több segélyt ad, ez esetben a vallás- és közoktatásügyi minister az egész intézetet rendelkezése és gondozása alá veszi, de az intézet minden vagyona továbbra is annak tulajdonában marad, jövedelmei azontul is ugyanazon intézet céljaira fordítandók s azok tanerőket, illetőleg a személyzet azon részét, kik az említett vagyon jövedelméből vagy az illető intézet hatósága által biztosított egyéb jövedelmekből díjaztattak, azontul is az intézet fentartója alkalmazza.

45. § Állandó állami segélyben részesülő felekezeti kisdedóvoda, gyermek-menedékház vagy kisdedóvónő-képző intézet alkalmazottjainak állásuktól való elmozdítása csak a vallás- és közoktatásügyi minister által jóváhagyott fegyelmi ítélet alapján történhetik meg; a fegyelmi eljárás azonban az illetők ellen, ha azt a minister kívánja, mindig elrendelendő.

A mennyiben az állandó állami segélyben részesülő felekezeti kisdedóvoda, gyermek-menedékház vagy kisdedóvónő-képző intézet működését a minister a törvények rendelkezései szempontjából kifogás alá esőnek találná, és annak megjavítását a felekezeti hatóság a felszólítás napjától számított egy fél évig elmulasztja, az intézettől a segély ideiglenesen vagy végleg is megvonható.

VIII. FEJEZET

Végrehajtási intézkedések

46. § Mindazon esetekben, hol e törvény kisdedóvónőket említ, egyszersmind gyermekkertésznők, kisdednevelőnők és kisdedóvók, valamint kisdedóvodák alatt gyermekkertek, ugyszintén kisdedóvónő-képző intézetek alatt gyermekkertésznők- és kisdedóvó-képző intézetek is értendők.

47. § Ezen törvény végrehajtásával a vallás- és közoktatásügyi minister bizatik meg.

TARTALOMJEGYZÉK

1891. évi XV. törvénycikk	1
a kisededovásról	1
I. FEJEZET	1
A kisededovás feladata és az e célra szolgáló intézetek	1
II. FEJEZET	1
A kisededovodák és gyermek-menedékházak kellékei és munkaköre	1
III. FEJEZET	2
A kisededovónőkről és dajkákról	2
IV. FEJEZET	3
A kisededovodák és gyermek-menedékházak felállításának és fentartásának kötelezettsége	3
V. FEJEZET	4
A kisededovodák és gyermek-menedékházak igazgatása és felügyelete	4
VI. FEJEZET	7
A kisededovónő-képző intézetekről	7
VII. FEJEZET	9
Állami segélyezés	9
VIII. FEJEZET	10
Végrehajtási intézkedések	10